

Średniowieczne źródła XVII-wiecznych teorii prawa naturalnego

dr Magdalena Płotka
Uniwersytet Kardynała Stefana
Wyszyńskiego w Warszawie

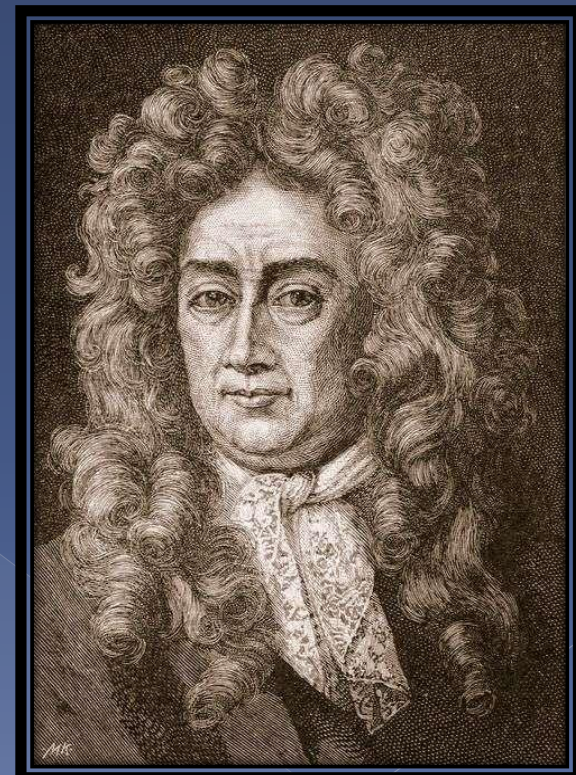
XVII-wieczni teoretycy prawa naturalnego

**Hugo Grotius
(1583-1645)**

**Franciszek Suarez
(1548-1617)**

**Samuel Pufendorf
(1632-1694)**

Źródła teorii prawa naturalnego – myśl scholastyczna!

- Tomistyczna koncepcja prawa jako rozumnego urządzenia świata (Hugo Grotius)
- Woluntarystyczna wizja prawa, którego źródłem jest wola prawodawcy (Samuel Pufendorf)
- Realistyczno-intelektualistyczna wizja prawa w wersji Grzegorza z Rimini (Franciszek Suarez)

Teza referatu

- Siedemnastowieczna debata nad prawem naturalnym jest kontynuacją średniowiecznej dyskusji między tomistyczną (Tomasz z Akwinu) a woluntarystyczną (Wilhelm Ockham) doktryną prawa
- Siedemnastowieczni teoretycy prawa odnosili się do średniowiecznych koncepcji i argumentów dotyczących *lex naturae*.

Prawo naturalne a protestantyzm

- Podstawowym problemem dla scholastycznej teorii prawa naturalnego jest założenie uprzedniej wiedzy o Bogu, świecie i ludzkiej naturze.
- Założenie to stało się łatwym przedmiotem sceptycznej krytyki

Powszechność prawa naturalnego?

Ponadto, pojęcia religijne i moralne u świtu ery nowożytnej wydawały się tak uzależnione od czasu i miejsca (na przykład odkrycie Ameryki postawiło problem prawa naturalnego i moralności poza wszechobecnym i wszechogarniającym chrześcijaństwem), więc próby zbudowania teorii prawa naturalnego w oparciu o doktrynę religijną czy teologiczną stawały się coraz mniej liczne

Protestantyzm

- Brak ciągłości między naturą ludzką a naturą Bożą
- Niemożność oparcia racjonalnej teorii prawa naturalnego na Bogu i jego wiecznym prawie
- Tylko wiara może wypełnić lukę między człowiekiem a Bogiem

Katolicyzm

- Nakazy prawa naturalnego są związane z naturą
- Każdy człowiek posiada wiedzę zasad prawa naturalnego
- Każdy człowiek posiada rdzeń tej samej wiedzy praktycznej
- Prawo naturalne jest sposobem, na który człowiek uczestniczy w prawie wiecznym

Teoria Suareza

- Największą syntezą legalistycznej doktryny średniowiecza jest dzieło *De legibus, ac Deo legislatore* (1612) Franciszka Suareza
- Jako moralne stworzenia, ludzie muszą urządzić wspólne życie opierając je na jakichś zasadach pozwalających żyć we wspólnocie.
- Jednakże, zasada, która byłaby najlepsza dla regulacji poszczególnych relacji we wspólnocie jest przedmiotem wyboru członków wspólnoty.

Suarez kontrakcjonistą

- Ażeby żyć w koherentnej grupie, konieczny jest namysł nad wspólnym dobrem, tzn. wspólne dobro musi stać się przedmiotem namysłu nad zasadami życia wspólnotowego.

Protestancka myśl Hugo Grotiusa

- Pierwszym zadaniem nowożytnych (protestanckich) teoretyków prawa naturalnego było przewyciężenie sceptycyzmu, który pojawił się w myśli Renesansowej wraz z odnowieniem teorii epikurejskich i ich relatywizmu. Tymi zagadnieniami zajmował się między innymi Grotius w dziele *De iure*

Prawo według Grotiusa

- Prawo jest po pierwsze, rodzajem działania, takiego działania w stosunku do innych, które nie czyni szkód ani nie rozbija relacji społecznych
- Prawo, po drugie, jest własnością osoby, to złożony kompleks pochodzący od dwóch własności ludzkiej natury: wola przetrwania oraz słuszny rozum czy sąd dotyczący *honestum*, tego, co czyni życie z innymi możliwe, to także jest naturalna inklinacja.
- Prawo jest każdym działaniem, które nie szkodzi innym: prawo jest w każdym *moim suum*, które nie wchodzi w konflikt z *sua* innych.

Woluntaryzm Samuela Pufendorfa

- Samuel Pufendorf wymyślił nazwę dla wartości moralnych rozróżniając je od bytów fizycznych: *entia moralia*.
- Te *entia moralia* są sposobami, które są wprowadzone w świat naturalny i konstytuują się na podstawie partykularnych substancji ludzkich natur.
- Ażeby uzyskać wartość, trzeba odnieść się do normy, a to jest możliwe tylko dla istoty, która rozumie normy jako przepisy regulujące działania

Czym jest prawo?

Władza
sprawowana
nad
własnymi
działaniami
(**libertas**)

Władza
sprawowana
nad
działaniami
innych
(**imperium**)

Władza
sprawowana
nad własną
własnością
(**dominium**)

Władza
sprawowana
nad
własnością
innych
(**servitus**)

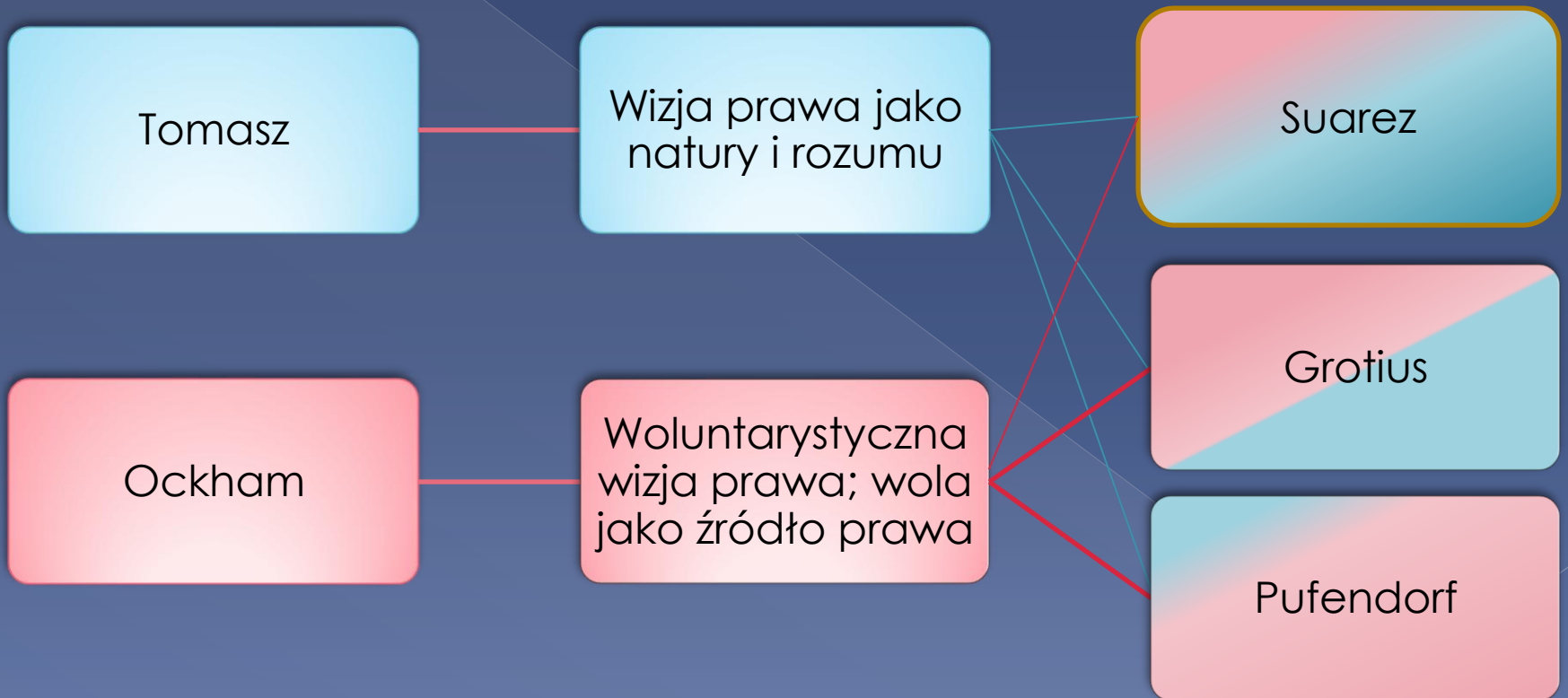
Prawo istnieje dzięki wolności

- Pufendorf twierdzi, że skoro prawo naturalne jest zespołem obowiązków, które mają być wypełnione, to znaczy, że człowiek musi być wyposażony w pewne władze, które umożliwiłyby mu wypełnienie tych obowiązków.
- Podstawową "władzą", czy "własnością", która jest warunkiem prawa naturalnego jest *libertas*.

Krytyka Pufendorfa

- Pufendorf był oskarżony o wyłączenie Boga z nauki o moralności człowieka.
- Głównym wsparciem rozdzielenia prawa i religii był Christian Thomasius.
- Ten ostatni uważał, że nie możemy więcej wiedzieć na temat Boga jako prawodawcy, aniżeli wiemy na temat prawa, którą to wiedzę opieramy na wiedzy o ludzkiej racjonalności

Podsumowanie

Dziękuję za uwagę!

magdalenaplotka@gmail.com